Stadskerk Nijmegen (OCP), 20 oktober 2024, 5e zondag van de herfst;
voorganger: mgr. Joris Vercammen (emeritus aartsbisschop van Utrecht van de Oud-Katholieke Kerk)

[1e lezing: Jesaja 29, 18-24] (Nieuwe Bijbelvertaling)
18 Op die dag zullen doven kunnen horen
hoe uit een boek wordt voorgelezen,
en blinden zullen met eigen ogen zien,
bevrijd van duisternis en donkerheid.
19 Dan zullen verdrukten de HEER weer loven,
zwakken juichen om de Heilige van Israël.
20 Want het is gedaan met de geweldenaar,
voorbij met de spotter.
Ieder die op onrecht zint, zal vergaan:
21 wie een ander valse beweringen ontlokt,
wie de rechters in de poort wil verstrikken,
wie het recht van de rechtvaardige schendt
met loze beweringen.
22 Daarom – dit zegt de HEER,
die Abraham bevrijd heeft,
over de nakomelingen van Jakob:
Jakob zal niet meer te schande staan,
zijn gezicht niet meer van schaamte verbleken.
23 Want wanneer zijn kinderen zien
wat ik in hun midden heb verricht,
zullen zij eerbied hebben voor mijn naam,
de heiligheid erkennen van de Heilige van Jakob
en de God van Israël vrezen.
24 Ieder die verward was, zal inzicht verwerven,
wie altijd klaagde, is vol begrip.

[Epistel: Hebreeën 4, 12-16] (Nieuwe Bijbelvertaling)
12 Want levend en krachtig is het woord van God, en scherper dan een tweesnijdend zwaard: het dringt diep door tot waar ziel en geest, been en merg elkaar raken, en het is in staat de opvattingen en gedachten van het hart te ontleden. 13 Niets van wat geschapen is blijft voor hem verborgen, alles is onverhuld en volkomen zichtbaar voor de ogen van hem aan wie wij rekenschap moeten afleggen.
14 Nu wij een hooggeplaatste hogepriester hebben die de hemel is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, moeten we vasthouden aan het geloof dat we belijden. 15 Want de hogepriester die wij hebben is er een die met onze zwakheden kan meevoelen, juist omdat hij, net als wij, in elk opzicht op de proef is gesteld, met dit verschil dat hij niet vervallen is

tot zonde. 16 Laten we dus zonder schroom naderen tot de troon van de Genadige, waar we telkens als we hulp nodig hebben barmhartigheid en genade vinden.

[Evangelie: Marcus 6, 45-52] (Nieuwe Bijbelvertaling)
45 Meteen daarna gelastte hij zijn leerlingen in de boot te stappen en alvast naar de overkant te varen, naar Betsaïda; intussen zou hijzelf de menigte wegsturen. 46 Nadat hij afscheid van de mensen had genomen, ging hij de berg op om er te bidden. 47 Bij het vallen van de avond was de boot midden op het meer, en hij was alleen aan land. 48 Toen hij zag dat de leerlingen door de hevige tegenwind maar nauwelijks vooruitkwamen, hoe hard ze ook roeiden, liep hij tegen het einde van de nacht over het meer naar hen toe, en hij wilde hen voorbijlopen. 49 Toen ze hem over het water zagen lopen, dachten ze dat hij een geestverschijning was en ze schreeuwden het uit. 50 Ze hadden hem allemaal gezien en raakten in paniek. Maar hij sprak hen meteen aan en zei: 'Blijf kalm! Ik ben het, wees niet bang.' 51 Hij stapte bij hen in de boot en de wind ging liggen. Zijn leerlingen waren helemaal van hun stuk gebracht. 52 Ze waren niet tot inzicht gekomen door wat er met de broden was gebeurd, omdat ze hardleers waren.

[overweging:]
Ziel zoekt zin. Dat is de titel van het boek dat journaliste Pauline Weseman twee jaar gelden publiceerde. Hoe verder als je geloof het niet doet. Dat is de ondertitel. Pauline Weseman spreekt uit ervaring. Toen haar man op veertigjarige leeftijd aan kanker overleed en zij alleen met twee kleine kinderen achterbleef, toen stortte haar wereld in. En niet alleen haar wereld, ook haar hemel. Haar geloof deed het niet meer, schrijft ze. Of in elk geval: wat ze tot dan toe voor 'geloof' had gehouden, dát deed het niet meer. Ze vond er geen houvast meer in en evenmin was het haar tot troost. Het voelde eerder als een wreed aanhangsel aan haar leven waarvan ze zich best zou bevrijden. Dat soort van 'geloof' had geen zin meer voor haar. Haar ziel bleef zonder zin achter, maar niettemin hongerig. Vandaar het boek dus, waarin ze op zoek gaat naar lotgenoten.

Wat Pauline Weseman meemaakt is herkenbaar. Moeilijke ervaringen in je persoonlijke leven, verscheurdheid in de samenleving, geweld in de wereld, ze leiden allemaal naar dezelfde vraag: waar mag God dan wel zijn midden in al die ellende? Je vertrouwen van vroeger komt je als naïef voor. En nog meer: het hele religieuze systeem dat je moest verzekeren van 'zin' komt je voor als een ballast.

Ik vraag me dan af: zou Jezus zich ook in dat soort van ervaring herkend hebben? Als hij werkelijk mens was, zoals dat ons de Hebreeënbrief vandaag nogmaals vertelt, dan moet hij toch bekend geweest zijn met de ervaring van zinloosheid. Ik denk dat we vaak vergeten dat ook hij geworsteld moet hebben met de vraag naar de zin wanneer hij het lot ondergaat dat er blijkbaar bij hoort, bij de trouw aan wat hij als zijn levensopgave zag. Het gevaar is dat we van Jezus een supermens maken die vast immuun was voor dat soort van ervaring van verlies van zin. Als zijn arrestatie en veroordeling nakende zijn, blijft hem echter ook niets anders over dan maar te blijven roepen tot wie hij had leren kennen in zijn leven als zijn

Vader. Ook al leek die Vader op die ogenblikken verder weg dan ooit. Vergeten we niet al te gemakkelijk hoe dramatisch die ervaring ook voor Jezus geweest moest zijn? En hoe heldhaftig het is om dan trouw te blijven aan dat roepen. Ook al is je hemel helemaal ingestort. Jezus blijkt het niet op te geven met zijn Vader, maar dat is niet vanuit een soort van bovenmenselijk inzicht. Het roepen welt op uit zijn hart, uit zijn ziel.

Dat moeten de eerste christenen zich herinnerd hebben als ook hun geloof het niet meer leek te doen. We vinden hen terug in het evangelie van vandaag, in een bootje op de zee van nachtelijke chaos en dood. De eerste kerk in crisis! Ze hebben tegenwind, schrijft de evangelist. De eerste kerk zit in een geloofscrisis. Gods nabijheid lijkt verder weg dan ooit, de Verrezene niet meer dan een abstracte schim ver weg. Het verhaal zegt dat Jezus zich teruggetrokken heeft op een berg. De leerlingen zitten in een bootje op het water. De afstand kan niet groter zijn. De Heer hoog en verheven ver weg, zij op het laagste punt, op het meer waar de storm aanbreekt en hun vernietiging nabijer lijkt te zijn dan ooit.

We moeten daarbij bedenken hoe moeilijk het de eerste christenen gehad hebben met het lot dat Jezus uiteindelijk moest ondergaan. Ja, ze herkenden in hem zeker Gods Gezondene, maar hoe was dat te rijmen met het schandaal dat hij als een misdadiger aan kruis werd omgebracht? Had dat leven Jezus wel zin gehad? En met name dat einde van dat leven?

Crisis dus, geloofscrisis, levenscrisis: waar is de zin? Wat is er nog de moeite waard? Het klinkt allemaal mooi zoals we dat in de eerste lezing uit de mond van de profeet Jesaja mochten horen. Dat ieder die verward was inzicht zal verwerven. Maar het klopt niet. Zoals het ook niet klopt dat het gedaan is met de geweldenaars en de spotters, met ieder die op onrecht zint. Het klopt gewoon niet!

Of is het toch ingewikkelder? Het verhaal uit het evangelie bevestigt het visioen van Jesaja. Er blijkt ‘iemand’ te zijn die het ziet hoe mensen zich uitsloven en hoe ze zwoegen om het hoofd boven water te houden. En meer nog: degene die dat ziet komt op hen toe, midden in de storm. De woeste golven blijken voor hem stapstenen te zijn op de weg naar hen die in nood zijn.

Want inderdaad: zo kun je het leven, en het levenseinde van Jezus ook begrijpen. Hij deelt met ons de ervaring van zin-loosheid, we blijken niet alleen gelaten te worden. En precies door Jezus’ volgehouden roepen, breekt hij ook onze ervaring van zinloosheid open. In onze nood gaan we niet ten onder, want er blijkt iemand te zijn die niet de andere kant opkijkt, maar integendeel op zoek is naar ons.

Onvoorstelbaar. Ook voor de leerlingen, vertelt ons het verhaal. Ze denken dan ook een spook te zien, een waanbeeld, een bedrieglijk verzinsel. Was dat nu niet precies wat Pauline Weseman ook ontdekte? Dat wat ze tot dan toe voor ‘geloof’ gehouden had in feite een bedrieglijk verzinsel was? In dat soort van ‘geloof’ gaat het om een ritus en een leer, een moraal en een cultuur waarvan we verwachten dat ze ons zekerheid bieden. In feite zijn ze niet meer dan de legitimatie van wat we zelf altijd al vonden, van onze eigen kleine

overtuiging. Het ligt voor de hand dat zo'n 'geloof' het niet meer doet als het erop aan komt, als al die kleine zekerheden waardeloos blijken te zijn.

Maar zoals de leerlingen in hun bootje, worden wij uitgedaagd om beter te kijken. Het gaat niet om een 'geloof' als een stom spook dat geen woord weet uit te brengen. Het gaat om de Verrezene die bij ons aan boord klimt. Hij komt ons leven delen, tot en met onze ontreddering. De chaos jaagt hem geen schrik aan en hij nodigt ook ons uit over onze angst heen te stappen, hoe begrijpelijk die angst ook moge zijn. Want de zinloosheid heeft niet het laatste woord. Dat laatste woord is aan Jezus en aan ons, aan ons roepen tot Hem die Jezus ons leerde kennen als Vader.

Het evangelie vertelt dat als Jezus bij ons aan boord klimt, het effect heeft van het optreden van God zelf, zoals we dat kennen uit het Oude Testament. Zoals bv. in psalm 24. We zongen het als de tussenzang vandaag: wateren hadden ons weggespoeld, een kolkende stroom ons leven bedolven, bedolven was ons leven door wil woedend water….was Hij, de Heer, niet voor ons geweest…."

De Heer Jezus komt te voet over het water naar de leerlingen toe en roept hen toe: "vrees niet, Ik Ben het"! We horen de echo van de Godsnaam, die de Heer aan Mozes gaf toen die laatste zich in paniek afvroeg in wiens naam hij tot de uittocht uit het slavenbestaan zou oproepen. "IK Ben die er zal zijn voor jullie", klinkt het uit het braambos. Dat wil zeggen: "ik zal daar zijn waar jullie de uittocht inderdaad wagen…"

Er gebeuren dingen in ons aller leven waardoor er niet veel anders opzit voor ons als de uittocht uit een soort van quasi-geloof te wagen. Tenminste als we niet ingaan op de neiging tot verdoving. Als dat quasi-geloof het niet meer doet, dan worden onze ogen geopend voor Jezus die voorbijgaat. Van hem leren we het roepen tot de Vader. Samen met hem geven we ons over aan dat roepen. Dat is geloven. En al roepende kan het vertrouwen groeien en de ervaring "Was hij, de Heer, niet voor ons geweest…"

En is het cultiveren, het in ere houden, van dat roepen niet juist ook de bestaansreden van de kerk? Wat doen we hier anders als we eucharistie vieren, dan samen met de Verrezene te roepen tot de Vader? En houden we niet op precies op die wijze ons leven en onze wereld open op heling en heil? Wat wij hier vanochtend samen doen is samen roepen uit protest tegen wat voor gangbaar wordt gehouden, wat zelfs door sommigen voor 'geloof' wordt gehouden. Voorbij die waardeloze spoken, zien we rond deze Tafel een toekomst opengaan waaraan we ons kunnen toevertrouwen. Niet omdat er geen vragen meer zijn, maar omdat in ons breken en delen samen met Hem, Gods gezondene, een onvermoed perspectief wordt wakker geroepen. "ik zal er zijn voor jullie!" We kunnen de uittocht wagen.

Amen.

Joris Vercammen, joris.vercammen@okkn.nl